

Fotografies:
 © MNAC - Museu
 Nacional d'Art de
 Catalunya, Barcelona.
 Fotògrafs: Calveras/
 Mérida/Sagristà

El pintor de la llum

El 175è aniversari del naixement de Marià Fortuny i Marsal

MARC FERRAN
 Institut Municipal de Museus de Reus

Enguany se celebra el 175è aniversari del naixement de Marià Fortuny i Marsal (1838-1874), un dels pintors catalans més importants del segle XIX i que en vida ja va gaudir d'un gran prestigi internacional. Tot i que la seva brillant carrera es va veure aturada molt aviat, quan estava al seu punt més àlgid, Fortuny va esdevenir en tot un referent per als pintors coetanis seus, molts des quals l'admiraven i el seguiren.

Marià Fortuny va néixer a Reus l'11 de juny de 1838, en el si d'una família menestral. Orfe de pare i mare quan només tenia onze anys, serà l'avi patern qui en tindrà cura. Amics de la infantesa i alguns dels seus primers biògrafs, com Josep Güell i Mercader, Ramon Casals i Vernis o Joaquim Folch i Torres, coincideixen a destacar el talent i l'habilitat innata que Fortuny, des de molt jove, tenia pel dibuix i la pintura. La seva formació té tres localitzacions ben definides, Reus, Barcelona i Roma. A la seva ciutat natal va aprendre els primers rudiments de la pintura a l'oli i de l'aquarel·la de la mà de Domènec Soberano, el qual també va ser mestre d'altres artistes reusencs, i amics de Fortuny, com l'escultor Roig i Solé o els pintors Josep Tapiró i Baldomer Galofre, entre d'altres. Les limitacions pedagògiques que l'ensenyament artístic tenia a Reus van fer que es traslladés a Barcelona per continuar avançant en la seva formació artística. Hi va anar el 1852, en un viatge a peu acompanyat pel seu avi, i l'any següent va matricular-se a l'Escola de Belles Arts de Barcelona (Llotja), on va tenir com a professors Lluís Rigalt, Pau Milà i Fontanals i Claudi Lorenzale. En aquesta etapa d'aprenentatge, la pintura de Fortuny reflectirà la influència del moviment del nazarenisme, i del romanticisme medievalista, de la mà –especialment– de Claudi Lorenzale, el principal exponent d'aquests moviments a Catalunya. Com a paradigma d'aquest etapa formativa, podem destacar la pintura *Ramon Berenguer III clavant l'ensenyà a la torre del castell de Fòs* (1856-1857), obra amb què guanyà la plaça de pensionat de pintura a Roma. A la Ciutat Eterna, a la darrera etapa de la seva formació, Fortuny aprofundirà en l'estudi de l'anatomia humana i de les tècniques pictòriques, com l'oli i l'aquarel·la.

A la biografia artística de Fortuny hi ha un episodi que té una gran rellevància i que serà clau en el seu treball pictòric, la seva estada al nord d'Àfrica. El 1859 es va iniciar el conflicte hispanomarroquí, en què participà activament el general Joan Prim, un altre reusenc, al front d'una part de les forces expedicionàries. Marià Fortuny va ser proposat per la Diputació de Barcelona com a pintor de guerra, amb l'encàrrec de fer quatre olis de grans dimensions i sis de dimensions mitjanes. Més enllà de la producció com a pintor de guerra, de la qual cal destacar *La batalla de Wad-ras* (1860-1861) i la inacabada *La batalla de Tetuan* (1863-1865), el paisatge, la llum i l'originalitat del país deixaran en ell una profunda empremta i l'influiran en tota la seva producció pictòrica i, sobretot, en la seva vessant orientalista.

EL PINTOR DE LA LLUM

Runes romanes,
1863-1865
Aquarel·la
Institut Municipal de
Museus de Reus

Nen de Portici, 1874
Oli
Institut Municipal de
Museus de Reus

El triomf de Fortuny com a pintor s'explica, d'una banda, per la seva genialitat com artista, pel seu virtuosisme i pel domini de qualsevol de les tècniques amb què va treballar. Per l'altra, pel creu de les temàtiques que més èxit comercial tenien en aquell moment, la pintura de gènere i l'orientalisme. S'anomena pintura de gènere la que popularment rebia el nom de "pintura de casaques", que era la més desitjada per una clientela molt adinerada. Fortuny es va inclinar cap aquesta temàtica molt d'hora, com ho prova l'aquarel·la *Il continuo* (1861), quan encara s'estava formant a Roma. Amb tot, malgrat les virtuts pictòriques de Fortuny i la seva aportació en la renovació del gènere, en el seu reconeixement internacional hi tindrà un paper destacat la complicitat del marxant francès Adolphe Guopil (1806-1893), que li obrirà les portes dels col·leccionistes europeus i nord-americans. Obres com *El col·leccionista d'estampes* (1866), *Mascarada* (1867), *La papallona* (1867), *L'elecció de la model* (1869) o *La vicaria* (1868-1870), l'erigiran al punt més alt del seu èxit, fins al punt que haurà de realitzar més d'una versió d'alguns dels seus quadres més exitosos. Si hem d'assenyalar un episodi que marqui clarament l'àpex del seu èxit, sense cap mena

de dubte seria el de la compra de *La vicaria* per part d'Adèle Cassin, l'amant de Napoleó III, per 70.000 mil francs d'or, xifra mai assolida fins aquell moment per una obra d'un pintor viu.

Paral·lelament, Fortuny conrearà la pintura de temàtica orientalista, fruit de la seva fascinació per les terres del nord d'Àfrica, que visitarà fins a tres cops (1860, 1862 i 1872). El seu èxit comercial com a pintor també es recolzarà en les obres pintades d'aquesta temàtica. L'exotisme, tret característic que millor identifica aquest pintura, facilitarà que Fortuny pugui desplegar totes les seves habilitats tècniques i tot el seu virtuosisme. Amb obres com *Lodalisca* (1861), *La fantasia de la pólvora* (1863), *Fantasia àrab* (1866), *L'encantador de serps* (1868), *El venedor de tapissos* (1870) o *L'afilador de sabres* (1872), entre moltes altres, Fortuny donarà

El Museu de Reus conserva més de 200 dibuixos del genial artista.

una imatge del món islàmic que tindrà una gran influència en la percepció que en tindran molts artistes coetanis i seguidors d'aquest corrent.

La inquietud creativa de Fortuny va fer que cada cop se sentís més insatisfet per la pintura comercial que havia practicat fins aleshores, només pensada per agradar els clients més rics. Més d'un cop expressà la voluntat de trencar amb la pintura d'encàrrec. A partir de la primavera de 1870, Fortuny començà a desenvolupar un estil més personal, amb una pintura tan lluminosa com la que havia fet fins aquell moment, però més expressiva i formalment més agosarada. En aquesta línia trobem l'oli inacabat *Paisatge de Granada* (1871) o el *Dinar a l'Alhambra* (1872). L'estiu del 1874, Fortuny s'instal·là a Portici, a prop de Nàpols, i hi pintà *Platja de Portici*, *Nen de Portici*, *Nu a la platja de Portici* i *Els fills de l'artista en un saló japonès*, unes obres que ens confirmen el gir que havia fet Fortuny en la seva pintura. La seva prematura mort, el 21 de novembre de 1874, va tallar en sec una brillant carrera que havia fet un gir vers uns plantejaments força afins als dels impressionistes. ■

EL PINTOR DE LA LLUM

Lodalisca, 1861
Oli
MNAC - Museu Nacional
d'Art de Catalunya

*Voluntaris catalans a la
batalla de Wad-ras*, 1860
Dibuix a tinta
Institut Municipal de
Museus de Reus

Cabilenc mort, 1867
Aiguafort i aigüatinta
Institut Municipal de
Museus de Reus